

List izhaja
dvakrat na mesec.

Posamezna št. 75p

Naročnina
mesečno 1.50 D.Rokopisi se ne
vračajo.Nefrankirana pisma
se ne sprejemajo.

VOJNI INVALID

Poština plačana
v gotovini.Uredništvo in
upravnštvo v
Št. Peterski
vojašnici.

Glasilo izvršnega odbora udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.

Vesel dogodek v kraljevi hiši.

Nepopisno veselje in navdušenje je zavladalo dne 6. septembra t. l. po celi domovini, ko se je raznesla vest o veselem dogodku v kraljevi hiši.

Nade in želje so bile izpolnjene.

Naša izkušena, ujedinjena kraljevina je dobila prestolonaslednika, Njegovo Veličanstvo kralj Aleksander in kraljica Marija pa krepkega prvorojenčka. Vojne žrtve Slovenije častitamo Visoki kraljevi dvojici in želimo, da se naš novi prestolonaslednik zdravo in krepko razvija, da postane zvesti naslednik slavne rodbine Karadžordževićeve. Živeli!

Resne besede.

V zadnjem času se je lotila reševanja našega vprašanja vrsta ljudi, ki je za enkrat nočemo še označiti s pravim direktnim izrazom, pač pa bo postala kakor vse kaže za nas usodepolna, ker misli baje resno pripraviti vprašanje vojnih žrtev pod ničlo.

Skoro pet let gremo počasi stopnjevale naprej. Kako s težavo je bilo treba priboriti to ali ono malenkost, pa vendar nismo mogli še doseči pravične rešitve.

Imeti bi morali in bi lahko že zdavnaj imeli s socialnim in pravičnim zakonom urejeno vprašanje vojnih žrtev, ako bi pri tem vladal res pravi pošten čut.

Možje, ki imajo za to smisel in ki so hoteli vprašanje pravično urediti, so šli, morali so iti, ker so jim drugi postavili zapreke in preprečevali delo. Tako smo ostali prepuščeni v milost in nemilost onim, ki hočejo drugače kakor mi in ki nočejo poznati naše bede in položaja. Mesto, da bi nam dali obljubljeno pravo preskrbo za katero se že dolgih pet let tako obupno borimo, hočejo spraviti še to malo kar imamo, na minimum.

Ravno v tem času, ko se najbolj nadejamo zaželjene končne rešitve, doživljamo velikanska nasprotja. Zadnji časi so nam odkrili vso misel in voljo onih, v katerih rokah se danes nahajamo.

Načrt našega zakona, ki smo ga že lani izdelali, ne more priti do veljave, ker se hočejo storiti poprej na naš račun dejanja, ki nam bodo poprej pobrala vsa prava, ostanki pa naj bi se uzakonili.

Najpreje se nas hoče obglaviti, potem pa počasi pokopavati.

Z različnimi večnimi pregledi, redukcijami in preurejevanjem uprave, se hoče po njihovem principu držati celo vprašanje toliko časa na mrtvi točki, dokler samo po sebi ne izgine.

Med tem pa močno deluje najjačje redukcijsko sredstvo — to je neizprosna smrt.

Tako se hoče priti do konca vprašanju okoli 150.000 jugoslovanskih vojnih žrtev, ki ginevajo danes ob skrajno mizernem položaju. To je milo za drago.

Ozrimo se na razmere pri nas v Sloveniji.

V vprašanju uprave invalidskih poslov in glede zavodov smo si nekaj vstvarili če prav še ne popolno, tako da v tem oziru prednjačimo.

Temelj za to in po večini vsa sredstva smo črpali na podlagi tukajšnje uprave, ker smo imeli moč, ki imajo resno voljo in smisel za socialno ureditev vprašanja vojnih žrtev.

Danes pa se hoče razdreti še to, kar je bilo s tolikim prizadevanjem in žrtvovanjem spravljeno skupaj. Ministrski svet sklepa zakone o dvanajstih, ne določi pa svot za vzdrževanje vojnih žrtev, za katere svet plačuje davke, marveč prinaša samo določbe proti nam.

Redukcijske določbe, na podlagi katerih minister kar določa količino, ki naj odpade, naj bodo bodoča regulacija.

O pokojnini vojnih žrtev, naj odločajo sodniki, kakor da bi bila vsaka zahteva vojne žrtve napram državi sporna. Ali morejo biti to sploh zahteve, ali miloščine? Samostojen pokojninski referat se je že ukinil.

Akti naj se povežejo in v zabojih pošljejo v Beograd. Ali zato, da se razderejo domači arhivi? Niso bili vsakemu nadzorstvenemu organu na razpolago? Na kaj se bo skliceval posamezni invalid, ako ne bo o njegovih dokumentih ne duha ne sluha? —

In ker se bo vse tako pospravilo, se ukinemo invalidski odseki pri pokrajinskih upravah, uradniki pa poženejo brez sredstev na ulico. Sploh se med redukcijami, ki so pri nas pravi vzgled modernega stoletja ne gleda nič na invalide. Kdo pa jih bo vzel v delo, ako jih država izbací?

Ali naj brez zaslužka žive naprej ob tako človečanski državni preskrbi ali naj poginejo na cesti?

Tako se misli polagoma pomesti.

Tovariši in tovarišice!

Sedaj je prišel skrajni čas. Zato vsi na boj! Vsi v udruženje v vrste, v nekdanji neustrašeni borci, ki ste dali svoje najdražje domovini na oltar.

Hočete li pripustiti, da se bodo z domovino in vašimi življenji igrali različni izkoriščevalci, lažipatriotje, ki ne poznajo izkušene naroda, marveč samo sebe in ki hočejo domovino pritirati v obupno stanje. Ne, — še imamo bojna sredstva, s katerimi bomo izvojevali sebi življenje, ker poznamo boje.

Ako bodo odločali o naši usodi policaji, ako bodo sodniki odločali, ali imamo pravo na s krvjo zaslužen plačilo, ako nam zapro ustanove, postanemo vsi zavrženci sveta in v kratkem mrličji.

Zato bomo stali pripravljeni na vse in nikdar prepustili, da se razdirajo naše naprave.

Eksperimentov je dosti, mi smo gladni in tirjamo svoje, naj si gospoda premisli in krene po poti, ki smo jo že večkrat pokazali.

Še so tukaj sredstva, katera bo vporabil cel narod, ki plačuje davke, tvori državo in odloča. Borili smo se za narod in domovino, ne pa za nekaj porodice.

..

Spomenica

udruženja vojni invalidov kraljevine SHS izvršnega odbora v Ljubljani.

Invalidsko vprašanje se vedno bolj oddaljuje od svojega cilja, po katerem bi se moralo že davno rešiti.

Tekom dolge povojne dobe so se doprinesli vsi poizkusi, ki so pokazali, kako je treba regulirati to najbolj socialno vprašanje, da bo nudilo vojnim žrtvam zaslugam primerno oskrbo in težko pričakovani zaželeni mir.

Čimbolj gremo dalje z regulacijo, tem bolj se kažejo dejanja, po katerih vprašanje mesto napreduje, — nazaduje.

Dogodki zadnjih mesecev, ki kažejo vse predznake, po katerih so mislili priti do rešitve, so izzvali po vsej kraljevini, tako tudi v Sloveniji med maso vojnih žrtev veliko razburjenje in nezadovoljstvo. Izvršni odbor Udruženja vojnih invalidov kraljevine SHS v Ljubljani, kot predstavnik vojnih žrtev Slovenije, je ob današnjih prilikah zadobil utis, da se ne more tako reševati invalidskega vprašanja in noče imeti nobene odgovornosti za posledice, ki bi znale pri takem postopanju nastati.

Noče biti odgovoren za to, da je držal maso svojih prepotrebni članov pomirljivo disciplinirano v organizaciji, od katere vse pričakuje zaslombe. Predstavniki udruženja ne morejo več gledati in prenašati očitanja članov, za delovanje onih, ki hočejo deliti mesto pomoči, zlo.

Zato hoče sedaj, ko je še čas, da se krene na pot prave smeri in postopanja, razložiti v tej spomenici glavne nedostatke in vsa dejanja, ki mislijo spraviti skoro lahko rečeno vojne žrtve v nič.

Stvari so sledeče:

1. Pri pokrajinski upravi imamo invalidski odsek, ki je edini činitelj in izvrševatelj vsega prava invalidov, vdov in sirot. Isti se namerava likvidirati in sicer na ta način, da se hoče reducirati skoro vse uradništvo, posamezne agende pa opustiti oziroma jih prenesti na druge oblasti.

Bilo je toliko muke, da se je vpostavil in oživitvoril ta odsek in izpolnil tako, da vrši vse posle z vojnimi žrtvami po današnjem zakonu. Izvršuje statistiko, likvidacijo in nakazovanje pokojnin, skrbi za učenje, upravlja zavode in domove, v splošnem peča se izključno z vprašanjem vojnih žrtev.

Zapreke pri vsem tem dobro zamišljenem in organiziranem delu bi ne bilo, ako bi se centralna vlada brigala za dovoljna sredstva.

Poskrbljeno je bilo v Sloveniji za dobro invalidsko upravo, po zaslugi nekaterih izkušenih uradnikov, ki so znali vse to organizirati.

Pred kratkim pa se je pričela ta uprava zelo krhata z različnimi neumestnimi centralnimi odredbami, ki pobijajo vsako pošteno delo in so za tukajšnje razmere popolnoma neizvedljive.

Po zakonu o dvanajstih je pričel odstopati invalidski odsek vse nerešene akte o pokojninah rednemu sodišču. Ne da bi se to pustilo invalidskemu odseku, ki je dokaj točno vršil ta posel, ali pa da bi se ustanovilo za presojo pokojnin posebno invalidsko sodišče, akti se odstopajo rednemu sodišču, ki pri nas nima nobenega stika z invalidskim vprašanjem. Pri nas so sodišča namenjena popolnoma za druge zadeve, kakor za invalidsko vprašanje, ki je popolnoma politično-pravnega značaja. Danes leži pri rednem sodišču v Ljubljani že nad 200 nerešenih aktov za invalidske pokojnine in jih nihče ne pogleda, ker po pokrajinskih zakonih in pri naših razmerah nima sodišče z njimi nič opraviti, zato se tega dela najbrž ne bo lotilo.

Po zakonu o dvanajstih je tudi odredjeno, da se morajo sploh vsi invalidski osebni akti poslati ministrstvu za socialno politiko v Beograd.

Ako se bodo stekali skupaj vsi akti iz cele kraljevine v ministrstvu, bo moral biti tam tak arhiv, da ga nihče ne bo mogel držati v evidenci in ga pregledati. Nastal bo kaos v katerem se bodo izgubljali posamezni važni dokumenti.

Najbolj značilno za našo bodočnost ter kako se misli reševati invalidsko vprašanje, je dejstvo, ki se je pokazalo pretekli teden, ko je inšpiciral v Ljubljani ustanove ministrstva za socialno politiko neki g. načelnik, ki se je po informacijah invalidov izjavil:

a) da je invalidski dom nepotreben in naj se ukine;

b) da se protezna delavnica ukine in priklupi ortop. zavodu v Beogradu;

c) da se invalidski odsek sploh na 4—5 zaposlenih moči reducira.

d) da naj redukcijska komisija reducira vsaj eno tretjino invalidov, vdov in sirot.

Vse te izjave, ako bi se udeležile, bi uničile sploh vse in na mah ukinile vso preskrbo. Po tem bi ne mogli govoriti sploh v nobenem vprašanju in preskrbi več.

Kam naj gre brez sredstev invalid, da se izučí, ako ne bo invalidskega doma?

Ali naj se invalid vozi v Beograd, da mu umerijo protezo. Ali bo to za državo ceneje in prikladneje? Ako bo komisija za reduciranje invalidov odbila eno tretjino, ali je gotovo, da bodo isti sami neinvalidi? Mislimo, da se nikakor ne more preliminirati kar število, ki mora brezpogojno odleteti, pa tudi ako so zares invalidi med njimi. Ne gre tukaj za sredstva, ker se lahko uredi, da dobijo težki invalidi večjo, polni invalidi manjšo in polinvalidi po potrebi še manjšo državno preskrbo ali odškodnino. Pošten zakon to lahko brez vsake poprejšnje redukcije regulira, samo ako se hoče in je dobra volja.

Invalidska oblastva se ne smejo nič reducirati; ker je v interesu invalidov, da imajo dobro upravo.

Kaj naj naredi urad s par uradniki, ako ni moči na razpolago.

Invalidski odsek v Ljubljani naj ostane neizpremenjen v istem obsegu kot je sedaj. Zato plačuje narod davek, da se črpajo sredstva v prvi vrsti za dobro upravo.

Vsi invalidski zavodi morajo ostati v dosedanjem obsegu, ker jih tudi nov načrt zakona predvideva. Otvorijo pa naj se še novi zavodi, ker ako primerjamo z razmerami v drugih dr-

žavah, jih imamo pri nas skrajno malo. Pa še ti so tako slabi, ker tiče navadno v razdrapanih barakah, ki niso za človeško bivališče. Ako država vrši redukcijo državnih nameščencev, kar se čuje danes ravno pri ministrstvu za socialno politiko, naj gleda, da spoštuje prvenstveno pravo vojnih žrtev v službah. Kam naj gre pohabljen invalid brez uda, ako ga država vrže sama na cesto. Kdo od privatnikov naj ga potem vzame, ako ga država, ki mu je dolžna nuditi pomoč in zaščito, sama izbaci. Ali mu ni za obupati, ako mora še zdrav človek, ki je izbačen iz državne službe, trpeti take udarce vsled takega splošno priznanega nesocialnega dejanja, ki se udeležuje ravno s temi redukcijami činovnikov.

Hočemo, da se vpostavi normalen red in stanje, ki bi ne vznemirjalo ljudi še peto obstoja naše tako lepe države, stvorjene na tolikem trpljenju.

Dajte nam kar nam gre, ne jemajte nam pa tega, kar že imamo in smo težko priborili.

Že tolikokrat smo povedali in pokazali, kaj je treba storiti, da bo vprašanje vojnih žrtev razmeram primerno človečansko urejeno. Ne čuje se nas, ni odmeva.

Ta spomenica naj bo zelo resen apel, ker ob sedanjih razmerah in pri bodočih predznakih vidimo skrajno nesocialen konec.

Redukcija invalidov.

Invalidska javnost se razburja. In upravičena je, da se razburja. Kajti minister za socialno politiko je odredil, da se podajo na pot komisije in da pregledajo natančno in vestno vse invalide, vojne vdove in sirote, ki so neupravičeno vojni invalidi, in vse takšne vojne vdove in sirote, odstranijo iz te kategorije ljudi.

Žalostna je ta kategorija ljudi — ako so to sploh ljudje, vsi tisti človeki, ki hodijo z lesenimi nogami — bergljami, protezami, katerim visi rokav prazen, a roka je že nekje strohnela, tisti slepci, ki jih vodijo za roko otroci — lastni otroci in vsi tisti, ki ne morejo hoditi, nego leže ali sede, kup živega mesa, še v svoji polni moški dobi, a že zapisani smrti. In vse tiste vojne vdove, ki so raztrgane in bose in imajo prehraniti še kopo otrok, nežnih nedolžnih otročičkov, ki z otroškimi očmi, z bledimi in vpadlimi ličkami prosijo tako srce boleče: »Mama, mamica... kruhka daj!«

Če so sploh ti vsi ljudje.

Človek bi dvomil. Dvomil, ako gleda, kako neusmiljeno, podobno trdemu kamenju gredo komisije, da še mnogokateremu in mnogokaterim odvzemo še tiste bore, ničvredne procenete, ki pa so za nje vendar tolažilo, če ne drugače, grenko sicer, pregrenko, a tolažilo vendarle.

Komisije za redukcijo poslušajo. Če bi imeli mi vojni invalidi vero v poštenost in nepristranost te komisije, bi nam ne bilo hudo. Pridite, pogledite nas. Videli boste razvaline v nas, ko vendar štejem še moška leta. Videli boste vso bedo, vso nesrečo, ki je nismo krivi,

a so nam jo naprtili, ne spraševaje nas, ali smo voljni žrtvovati svoje življenje, ude, zdravje, moze in očete za nekaj, kar ste vi tako visoko povzdigovali, za tisto, kar sedaj imate, a je nam nedosegljivo — domovino in svobodo.

Tako bi mi rekli.

Zakaj mi vsi smo resnične vojne žrtve. Če pa je kdo, ki je v naši družbi in nima svatovskega oblačila — pohabljenih udov in uničenega zdravja, vsled vojske, vrzite ga v zunanjo temo, kjer bo jok in škripanje z zobmi. Ker po nevyrednem in z zvijačo je prišel med nas. Mi bomo brez njega jokali in škripali z zobmi na gostiji, ki nam jo za zasluge in trpljenje prireja vsak dan in vsako uro — domovina.

Ali mi vemo, kaj in kako se bo reduciralo. Saj je povedal delegat vojnega ministra ljubljanski komisiji, da mora eno tretjino reducirati. Torej določil je, koliko, dal je merilo. In če so vsi invalidi resnični vojni invalidi, ki so vpisani v register in bili pregledani, vseeno eno tretjino reducirajte. Pa če so tudi vsi slepi in brez nog in rok, če tudi so vsi vsled okopov in prehladov in vojnih strahot tuberkulozni, vseeno eno tretjino jih vrzite.

Tako je povedal. Zato naše ogorčenje in skrb. Pravice ni in le zasmeh in cinizem je povsod. Samo strankarstvo in bes tega sovražstva se loteva sedaj žrtev vojne, kakor hijena.

Vendar je iskrica nade tu. Vendar je nekaj tu, kar nam daje upanje, da zgubi tista zapoved eno tretjino svoje ostrine. To je človeški čut komisije, ki ravna pravično. Vsaj dosedaj,

počitnice, pa še na občinske stroške povrhu. — Tudi tebe bi — magari — vzel s seboj. Zjutraj bi spala do desetih, potem na sprehod, potem kositi, potem malo leči, nato spet na prehod, večerjati, na sprehod in vmes takole po sstezicah, da naju nihče ne vidi, v krmo na kozarček. Ali ne verjameš, da res tako delajo? Pri moji duši da! Jaz vse vem. Neki slikar si je našel še dekleta. Proti jutru je lazil skozi okno domov. In neki drugi, mislim, da šofer, se ga je nasekal — kakor pravijo — po notah. Vsaka stvar ima svoj konec. Ta tudi. Misliš, da bom podpiral lenobo, brezdjelje? Kajpa še! Ti si dobričina, ti ne poznaš ljudi. So kanalijske, razumeš. Takle te opehari mimogrede. Ha-ha, seveda. Kaj pa imamo sedaj? Konec junija! Ravno prav! Gremo na deželo, na počitnice. Povem ti, da jih pride še dosti. Ta in oni se bo vprašal: Ne bi šel malo na letovišče? Toda kako? Hm, hm. Javim se malo bolnega, recimo na pljučih. Vprašajo me kaj in kako. Slabo! Notri me peče, pa je. — Peče me, kaj vem zakaj. In slab sem, medel, v glavi se mi vrti. Tam me pretipljejo, pretolčejo in določijo: Peče te zato in zato, v glavi se ti vrti zato in zato. Saj to morajo. Kakšen zdravnik pa je tisti, ki ne ve povedati, zakaj me v prsih tišči in zakaj se mi vrti v glavi. Takole je vidiš. Jaz pa pravim po srbsko: jok! Tisti tvoj mladenič, če hoče, naj gre na počitnice na svoje stroške, ne na občinske. Pelje se lahko na riviero, italijansko, tudi na francosko. Samo na svoje stroške! No zdaj vse veš!

kakor poročamo na drugem mestu, je bilo le neznatno število reduciranih. In še te slučaje bo Izvršni odbor preiskal.

Tudi Izvršni odbor ljubljanski stoji na straži. Poizveduje, intervenira, brani, dokazuje in reči moramo, z nemalim uspehom.

Res se to ne sliši v javnost, ne bobna po časopisju. Izvršni odbor to stori, ko bo delo končano. Tedaj poda bilanco svojega dela javnosti, da ga sodi in se izreče, ali je bil na mestu ali ne.

Vendar, kakor poteka dosedaj redukcija v Sloveniji, se ni treba razburjati. Ne bo nič strašnega. Na nas je naperjen hujši udarec, nego redukcija in to je razpust invalidskega odseka.

Tu vsekako atentatorji pravic invalidov, da zavijejo vrat edini ustanovi, ki je neobhodno potrebna invalidom. Ako se razpusti invalidski odsek, kakor trdovratno krožijo govorice, potem prenehajo vse funkcije, ki so dosedaj izvrševale nakazila podpor in pokojnin, protez, zdravljenje invalidov, invalidski domovi, skratka vse, kar smo dosedaj imeli in kar smo si z velikim trudom priborili. In nikogar več ne bo, ki bi to izvrševal in invalidi bodo prepuščeni samemu sebi — pač mnogo po svoji krivdi — ker jih je mnogo, ki se nočejo organizirati in tako okrepiti organizacije, ker jih je zelo mnogo, ki niso naročeni na »Vojni Invalid«, da bi tako pomnožili njegove naročnike in naklado in da bi tako postal pomemben list v javnosti.

Vedno in povsod se vidi, da zanašanje na druge ne prinese ničesar, največkrat pa škodo. Sami treba, da zagrabimo za delo, vsi za enega, eden za vse in tedaj se z nami ne bo metalo. Ne bilo bi ne redukcije ne razpusta invalidskega odseka, a bilo bi marsikaj, česar sedaj ni in za kar se sedaj moramo boriti.

Čudne navade.

Že večkrat so se v tem ali onem dnevniku pojavili članki o invalidih, nekateri slabo, nekateri dobro pisani. Vsi pa, dobri ali slabi, so se zadeli vedno ob »Udruženje vojnih invalidov« ali pa »Izvršni odbor«, češ, ni tak, kakor bi moral biti, se za nič ne briga, ali pa se je nežno, narahlo sunilo v celo organizacijo kot organizacijo za nobeno rabo.

Kakor smo veseli člankov v dnevnikih listih, ker oni vedno zainteresujejo javnost za naše vprašanje, ki se rešuje že štiri leta, a se ne more rešiti, tako moramo grajati neumestno kritiko.

Poglejmo zakaj.

V Izvršnem odboru ljubljanskem ne sede učeni invalidi. Navadni proletarci so, manualci in dva, trije duševni delavci.

V podružnicah so organizirani samo delavci in kmetje, inteligence ni. Nje ni, katera bi bila poklicana voditi organizacijo in svoje zmožnosti žrtvovati celokupnosti vojnih invalidov. Sram jo je, se imenovati vojni invalid,

Referent posluša ves čas s smehljajočimi očmi in odprtimi ustmi, da kaže polovico svojih črnih zob.

— Prav, pravi. Torej ne pojde.

Vzame nepodpisano odredbo in odide iz sobe.

*

V isti zadevi se vrne čez štirinajst dni.

— Se ti, gospod načelnik, spomniš, da sem bil nekako pred štirinajstimi dnevi pri tebi glede nekega mladega človeka...

A tistega literata, ki je rekel, da je nervozen?

— Ne, ne. Glede nekega odpusčenega uradnika, starega še ne enindvajset let.

— Ki je hotel v zdravilišče za bolne na pljučih?

— Da zaradi tistega.

— No, in?

— Jo je res iztuhlat.

— Ti nisem rekel, se smeja šef. Ti nisem dejal? Te je potegnil, kaj? Je vruga bolan, kajne? Zvitorepec salamenski. E, vidiš, jaz dobro poznam te tiče. Nisem letos rojen, še celo lani ne! Na takem mestu kakor je moje je prva opreznost. Dokler človeka ne poznaš, ne verjemi mu! Misli o njem rajše slabo, nego dobro. Ne zaupaj mu! Imej vsakega za falota, goljufa, zvitorepca, čeprav je proti nazorom tistih, ki pridigajo moralo. Še v svetopisemskem času je živel kaj, pa ga danes ne bo! No, zdaj pa povej kako in kaj.

PODLISTEK.

Milan Pugelj:

Domislek.

K načelniku mestnega bolniškega skrbstva pride referent-zdravnik, petdesetleten mož, siv upognjen, ščetinast in popolnoma črnih zob, ter se nasmehlja.

Načelnik nekaj piše in ga čez dolgo časa pogleda. Referent se še vedno smehlja.

— A ti si, pravi načelnik. Sedi! Kaj bi rad?

Referent sede in prične.

— Klima je v našem mestu — tako se mi zdi — vedno slabša. Razvoj tuberkuloze pri slabokrmljenih osebah silovito pospešuje. Kmalu bo spet tako, kakor piše Valvazor, da je nekdaž bilo: Kdor dobi jetiko, se zaradi slabega ozračja več ne pozdravi ter gotovo umrje.

— Kaj pa torej hočeš?

— Nič. Ravno zdaj je bil pri meni neki mladenič, zaradi redukcije odpuščen uradnik, kakih dvajset let star. Zdaj, ko bi se mu nemara posrečilo, da bi dobil boljšo službo, nego je državna, v kateri se je nalezal tuberkuloze, ne more nikamor vč. Preiskal sem ga do dobrega. Njegova bolezen je zelo razvita. Predlagam tukaj akt, po katerem naj ga pošljejo v zdravilišče. Prosim te, podpiši ga!

— Spet eden, pravi načelnik in zapreti s kazalcem. Mladič, kaj ne? Jaz bi šel tudi na

sram jo je biti organiziran, trikrat sram pa jo je, da bi delala v Izvršnem odboru.

A da imamo inteligenco invalida, to se ne da utajiti. Po ulicah jih vidimo s protezami, praznimi rokavi... Dasi skrbno skriva svojo »vojno pohabljenost«, se jo takoj spozna. Iz člankov, kjer se kritizira in napada »Udruženje« in »Izvršni odbor«, se pozna, da jo imamo. Ker le inteligent lahko napiše take članke. A da bi pisal v »Vojni Invalid«, o, to pa ne. List je preskromen in majhen, zato ga je sram. Ta inteligenca se noče zavedati, kar ve preprosto delavec in kmet in obrtnik, da je organiziranost vseh moč organizacije. Inteligenca rajše izven organizacije hodi in piše — in če bi pisala vedno stvarno, brez tistih »sunkov«, naj bi pisala, tudi to je koristno — organizacije in njenega organa pa se ogiblje.

Sedaj pa, ko je strah redukcije potrkal na vrata, ko je v nevarnosti invalidski odsek, sedaj pa se ozirajo po Izvršnem odboru in Udruženju, češ, zakaj se ne ganete, zakaj ne protestirate, zakaj ne razsajate? Sedaj naenkrat so se spomnili, da je še neke neka instanca, organizacija, ki bi morda bitko še rešila — če bi hotela. Tako mislijo namreč, — »če bi hotela«. O ljudje — inteligentni invalidi. Izvršni odbor hoče, z vso silo hoče in bo rešil, kolikor bo v

njegovih, od vas nepodprtih močeh. Za organizirane bo šel v boj in je že v boju, ker so pravzaprav Izvršni odbor in organizirani eno in isto, in za vas, neorganizirane se bo boril, da boste uživali sad truda in žrtev organiziranih.

Ali bo vas, invalidi-inteligenti, to kaj poučilo in spametovalo? Daj Bog, dasi dvomimo.

Ko je bil meseca marca občni zbor, smo videli na njem same neinteligentne delavske obraze. Vas ni bilo, da bi izrekli svoje tehtne besede in pomagali zidati stavbo »Udruženja«. Spraševali so ose zborovalci, ali smo samo mi, neinteligentni invalidi in potrebni organizacije?

Odgovor, kdo nam ga je dal?! Nikdo, ker ni bilo nikogar, da bi odgovoril. Le molk je odgovarjal nekak čuden odgovor: »Sram jih je, naš tovarišev v okopih, kjer smo bili vsi enako blatni in ušivi — ko smo sedaj vsi — razvaline.«

Zato naj vsaj sedaj, kolegi po trpljenju, to sprevidijo in stopijo v organizacijo in naj se v nji aktivno udeležijo dela za pravice invalidov, vojnih vdov in nesrečnih, najnesrečnejših sirot, otročičev, ki so zgubili očeta in vsled tega morda celo mater.

Potem bodo odstranjene tudi čudne navede in nepotrebna razburjenja. Tedaj bomo tudi močni in naš list bo silen zastopnik naših interesov.

Naše gibanje.

Odkritje spomenika padlim žrtvam.

V Gorjah pri Bledu je naša podružnica s pomočjo občine postavila krasen spomenik 109 padlim vojnim žrtvam. Spomenik ima podstavek, na katerega je postavljena v sredini velika kamenita granata, okoli nje pa tudi štiri manjše granate tudi iz kamena. V podstavek so na vseh štirih straneh pozlačena vklesana imena padlih vojnih žrtv.

Spomenik, ki je krasno delo, je stal približno 20.000 Din.

V nedeljo dne 9. t. m. se je na slovesen način ob velikanski udeležbi okoliškega občinstva, raznih korporacij in društev, odkril.

K odkritju je prispel govornik izvršnega odbora iz Ljubljane tov. Krušič.

Bilo je tudi več drugih oficijelnih zastopnikov, med katerimi smo opazili delegata Njegovega Velikanstva kralja g. polk. Bleiweisa in bivšega vojnega kurata g. Bonača.

Korporativno sta se udeležila odkritja gasilno društvo in delavska godba iz Jesenic in več drugih korporacij po članstvu in delegatih.

Predsednik podružnice udruženja vojnih invalidov iz Gorij tov. Cundrič je po pozdravnem nagovoru odkril spomenik, katerega je g. Bonač ob asistenci domačih gg. župaika in kaplana blagoslovil.

Pevski zbor iz Gorij je nato zapel pretresljivo žalostinko.

Po petju je imel g. Bonač dolg pretresljiv nagovor, ki je orisal navzočim vse doživljaje, grozote in muke zadnje svetovne vojne.

— Nič, pravi referent, se smehlja in kaže svoje črne zobe.

Suhi, dolgi, srepogledi gospod načelnik vstane, vtakne obe roki v žep in sede na pisalno mizo.

— Kaj se to pravi: nič? Kaj je iztuhtal?

— Umrl je, odgovori referent.

Dostavek uredništva: Mislimo, da bi bilo treba samo še imena in kraj zapisati, pa bi bili zopet v eni znani aferi.

Štirje župani naenkrat na zatožni klopi. Morda nezaslišen slučaj se je zgodil v češkem Šumperku: štirje župani so sedeli na zatožni klopi zaradi potuhe, ki so jo dali potepuštvu in beraštvu. A njih krivda je izvirala iz dobrosrčnosti in usmiljenosti!

Prišel je k županu v Bohvikovu mož, ki se je božjastno tresel in se komaj držal na nogah. Jecljaje je povedal, da je invalid, ki ob znatni renti ne more živeti. Slikal je svojo bedo tako drastično in s solzami v očeh, da mu je dal župan legitimacijo, da sme po občini beračiti. Ko je berač obral vso občino, je odšel v Komnjatko, kjer je zopet poiskal župana, prejel zopet legitimacijo in odšel z novim denarnim uspehom. Nato je prišel v Rudo, posetil župana, prejel legitimacijo, jokal in beračil po občini in odnesel dovolj darov. Končno je prišel v Olšane, kjer ga je župan sprejel z največjim sočutjem, mu dal legitimacijo in ga priporočil občinarnjem. Berač je žel obilo. Naslednjega dne je šel olšanski župan h okr. glavarju in izvedel,

Po njegovem govoru je godba iz Jesenic zaigrala žalostinko.

Za tem je g. polk. Bleiweis v imenu Nj. Velikanstva kralja izrazil sočutje in pozdrav.

Kot drugi govornik je nastopil tov. Krušič v imenu udruženja vojnih invalidov. Govoril je zelo pretresljivo o žrtvah vojne, o onih, ki so morale dati za domovino svoje najdražje življenje, katerim danes njihovi tovariši, ki trpe muke in posledice vojne na svojih živih telesih, postavljajo skromni spomenik. Odšli so v večnost, zapustili pa so za seboj večne spomine med svojimi nekdajnimi sobojevniki, domačini in znanci. Zato naj bo ta spomenik živa priča nepozabljivosti, ki ga bodo imeli priliko gledati še poznejši rodovi.

Besede so vpivale globoko na poslušalce in bilo je videti marsikatero roso oko.

Sledilo je pokladanje vencev in še nekatere pozdravne besede, nakar je bila zaključena lepo uspešna slavnost.

Izvršni odbor v Splitu. Na izredni skupščini, ki se je vršila dne 26. VIII. 1923 so bili izvoljeni sledeči odborniki: predsednik tov. Jos. Gazzari, odborniki: tov. Živković Lavoslav, Prkušić Vinko, Šumić Vicko, Šarac Mijo, N. Marini, Jerković Branislav, Vuković Ivan, Velat Ivan, Mahr Ivan, Brković Šimo. Namestniki: tov. Maňola Ante, Duplanić Luka, Milat Franc, Valić Vladimir, Jerković Ivan. Nadzorni odbor: Krstulović Kaja, Mrduljaš Spiro in Vlak Franjo. Namestniki: tov. Bumber Ivan in Borčić Ante.

da je Engelbert Elefant čisto navaden klatež in sleparski berač iz navade. Orožniki so medtem Elefanta že prijeli in našli pri njem štiri legitimacije z beračenjem s podpisami županov. Ker je klateštvo in beračenje po Češkem prepovedano, so orožniki ovadili župane zaradi potuhe, ki so jo dali Elefantu. Tako so sedeli preveč dobrosrčni župani na zatožni klopi, kajti tudi na Češkem je dobrotla sirota. Župani so bili v hudih škripeh, a najhuje je bilo, da so bili vsi štirje po komedijantskem beraču tako grdo varani. — Klatež je namreč povsem zdrav, a zna božjastnike imenitno posnemati. Končno jih je sodnik oprostil z ostro grajo; Elefant pa pride pred kratkim na zatožno klop. Zdaj tiči v zaporu. Sodna obravnava proti županom je prinesla eno korist: zdaj vedo vsi župani po Českoslovaški, da morajo beračenje dosledno in brezobzirno zatreti in klateštvo radikalno iztrebiti. Občine morajo vsaka zase preskrbeti resničnim revežem primerno preživež in obstoj; simulante in lenuhe pa je prisiliti z vsemi sredstvi, da delajo in zaslužijo. Med vojno in po vojni se je navadilo povsod preveč lenuhov živeti na javne stroške. Normalne razmere se vračajo in z njimi tudi predvojno ostro in dosledno izvajanje zakonov.

VSAKEGA ČLANA DOLŽNOST JE, DA PODPIRA DELO ORGANIZACIJE!
ZATO IZPOLNITE VSI DO ZADNJEGA POPISNICE!

O položaju. Zadnji čas postaja naš položaj precej opasen. Iz Beograda je prinesel načelnik ministrstva g. Nikolić vest, da naj bi se oddelek za socialno politiko zelo skrčil, invalidski odsek pa postavil na minimum in polagoma čisto opustil. Baje invalidskih domov ni potreba, invalidom naj se da nekoliko denarne pomoči in naj se jih sploh eno tretino reducira. Ako se te napovedi uresnicijo, bo to največji udarec na proletarsko ljudstvo sploh, ki danes v slabih povojnih razmerah najbolj potrebuje socialne zaščite. Med tem pa bi bile vojne žrtve strašno prizadete, ker bi izgubile vso zaščito in postale popolnoma brezpravne. Naši dnevni listi so pričeli o tem pisati precej obširno in se za stvar zanimati. Posebno se pri tem zanimajo za invalidsko vprašanje. V tem oziru jim moramo biti zelo hvaležni, da so nas pričeli s svojim tiskom podpirati in zainteresirati javnost za naše mizerno stanje. Vendar pa so nekateri po nepotrebnem napadli naše udruženje, da se nič ne briga za ves opasen položaj. Tako očitane lahko rodi nasprotja v organizaciji. Udruženje je vedno in tudi sedaj zastavilo vse svoje moči, da se nameravane nevarnosti prepreči. Še bolj pa bi lahko nastopilo, ako bi se s svojim delom udeleževali in podpirali njegovo borbo vsi zmožni, toda pasivni člani. Stavila se je spomenica na ministra za socialno politiko radi vsega nameravanega atentata na vojne žrtve, ki mu je bila osebno izročena in se je zahtevala energično sprememba namere. Zagrozilo se je tudi z bojem in posledicami. Zato že danes opozarjamo naj bo naše članstvo pripravljeno podpirati svoje odbornike v boju in naj stoji kot trdna opora svojih voditeljev. Sredstva si bomo znali dobiti. Minister za socialno politiko g. dr. Peleš, kateri je šele nastopil svoje mesto, je rekel, da mu o vseh gori označenih namerah še ni nič znanega, da se bo dal informirati in bo našim odposlancem v kratkem odgovoril. Zainteresirani pa so tudi naši poslaniški klubi, ki se resno zanimajo za stvar, kakor tudi druga javnost. Zato pravimo, naj se dotična gospoda resno premisli, predno stori nameravana dejanja, ker borba za obstanek postane srdita.

O redukcijki komisiji. Ta komisija pregleduje sedaj akte, na podlagi katerih so prisojene pokojnine. Našli so do sedaj kakih 20 slučajev neupravičenih povojnih invalidov. Pri rodbinskih članih pa nekaj takih, ki po spremenjenih domačih razmerah nimajo več pravice na pokojnino. Vendar pa so pri nas že nadpregledne komisije tako natančno delale, da sedanja redukcijška komisija ne bo dobila veliko predmetov. Udruženje je z njo stalnem stiku in dobilo na vpogled posamezne nepravilne slučaje. Neobjektivnosti ji za sedaj ne moremo očitati. Vendar pa so te komisije samo vzgled sedanjega režima, ker bi se brez njih tudi polagoma dobili nepravilni slučaji. Zato smatramo, da se mogoče skriva za tem postopanjem kak druga namera. Bodimo pripravljeni, da preprečimo kake zlorabe.

Srečna operacija. Predsednik podružnice v Trbovljah tov. Rupert Štravs, trafikant in rudar v Lokah je imel vsled vojne poškodbe krajšo nogo. Posluževati se je moral opornega aparata in se mu je noga tudi večkrat gnojila. Pred kratkim je postala hiba tako opasna, da je moral poiskati pomoči v ljubljanski bolnici. Tam so mu morali nogo odrezati, ker ni bilo druge pomoči. Operacija je izpadla srečno in tov. Štravs se bo, dasi še bolj prizadet, vendar pa rešen nevarnosti, povrnil domov, kjer bo pridno vodil naprej podružnico.

Dopis iz Lesc. Tovariš nam piše: Zaprošil sem za trafikko, katero ima sedaj Italijanka ga. De Laval pri kolodvoru v Lescu. Postavil bi si barako na železniškem svetu, kar mi je že g. postajenačelnik dovolil s pripombo, da naj prosim pri direkciji državnih železnic. Ljubljanski inšpektorat mi je prvo prošnjo vrnil radi pomanjkljivega načrta. Drugo prošnjo po pravilnem načrtu mi je inšpektorat odobril ter poslal celo stvar na direkcijo v Zagreb. Čakam milostno usode, toda zaman, o prošnji ni duha ne sluha. Finančna kontrola mi je dala rok dveh mesecev sicer ostane trafika g. De Laval. Kje leži moja prošnja? Ali se misli protežirati gospo Italijanko? Ali nima jugoslovanski invalid večje potrebe? Ona pa ima vsega dovolj in ji še gotovo preostaja. Vojne invalide pa se poleg mizerne pokojnine šikanira. Tako se preskrbuje vojne žrtve. — Franc Anderle, vojni invalid v Lescu št. 21.

V garnizijsko bolnico se je moral podati podpredsednik izvršnega odbora tov. Matko Štefe. Treba je bilo operacije vsled gnojivte na mestu nekdanje amputacije. Prestal jo je srečno in se hitro celi, tako da bo v kratkem zopet med nami.

Razgled po svetu in domovini.

Prestolonaslednik. Kraljica Marija je 5. t. m. rodila prestolonaslednika. 101 strel z ljubljanskega gradu je naznanjal ta veseli dogodek. Po vsej Ljubljani so vihrale zastave.

Kralj in kraljica sta se vrnila iz Bleda v Beograd.

Novi poslanik Jugoslavije pri Vatikanu je dr. Josip Smolaka.

Naš poslanik v Berlinu je sedaj Živojin Bačević, poslanik v Atenah. Dosedanji poslanik v Berlinu Jovo Marković pa je premeščen v Atene. Baje so to predpriprave za zbližanje z Rusijo.

Trboveljska stavka še vedno ni končana. — Trdovratni so bogatini napram trpinom.

Podraženje železnice. S 15. septembrom se podraži tarifa železnic in sicer bo stala vožnja v osebnem vlaku 3. razreda 30 para na kilometer. Sorazmerno k drugim razredom bo sedaj 3. razred najdražji.

Podržavljenje Južne železnice. 1. septembra je država prevzela obrat in upravo južne železnice.

Iz ječe so izpuščeni trije komunistični voditelji, ker so presedeli svojo dveletno kazen. V Beogradu jih je masa delavstva burno pozdravljala in jim manifestirala. Prišlo je do spopada med orožniki, ki so pričeli streljati.

Italija išče spora z Jugoslavijo. Situacija radi reškega vprašanja je tako resna, da se opaža veliko vznemirjenje v Parizu. Italija hoče Reko in magari s silo orožja. Pa naj poskusi.

Žrtve bombardiranja na Krfu. Ker je Mussolini hotel Grčijo kaznovati, je bombardiral Krf. Vsled tega je ubitih 20 oseb, od teh 16 otrok. — V čem so bila ta nedolžna bitja kriva gnjeva fašista Mussolinija?

Vojska v Maroku. Ministrski svet je odobril poročila in načrte generalnega štaba glede vojaških operacij v Maroku.

Mussolini izziva kaj rad in je zato tudi rekel, da Italija ne bo priznala sklepov »Društva narodov«. Kaj pa če bi se jo prisililo. Pravi tudi prav s fašistovsko ošabnostjo, da je Italija velesila in

naj to male države na Balkanu pomnijo. To gre seve na naslov Jugoslavije.

Strašen potres na Japonskem. To je največja katastrofa svetovne zgodovine. Tri milijone ljudi je brez strehe. Žrtve neocenljive. Mrtvih je nad pol milijona. Stolno mesto Tokio je do tal razrušeno in gori. Ljudje umirajo od gladi, ker so vse pomožne akcije nezadostne. Morje je potopilo ladje, železnice so razrušene. V jokohamskem zalivu je izginil otok Iru; potres ga je razklal na dva dela. Morski valovi so besneli s tako silo, da so dvignili neko veliko ladjo in jo vrgli kakor malo igračko na suho, kjer je padla v ognjeno žrelo požara. Med ubitimi so člani cesarske rodbine. Tudi okoli 40.000 Evropejcev je prišlo ob življenje. Potres je trajal 6 minut. Japonska je na mah prestala biti velesila. Še na nebu je zapustil ta potres sledove. Najmanj za tri metre se je tečaj zemlje to noč premaknil. — Tako je v enem trenutku zemlja zenačila vse: gospode in hlapce, reveže in bogate.

Konflikt med Italijo in Grčijo. Fašistovska Italija je zasedla otok Krf in grozi Grški z vojno. Bila je namreč od neznanih zločincev ubita italijanska razmejitvena komisija v Albaniji. Mussolini je obdolžil tako Grčijo in po fašistovskem načinu kar šel nad njo s topovi. Stvar ima v rokah sedaj »Zveza narodov«. To je za njo tudi prvi poskus, koliko je vredna in silna.

Nemška marka enaka sovjetskemu rublju. Marka je padla tako, da stane 1 dolar 85 milijonov mark.

Veliki vedno hrustajo majhne. Na sejah Zveze narodov se opaža, da sicer niso zadovoljni z Italijo, avendar hočejo naložiti Grški kazen. Grčija se bo morala obvezati, da sprejme vsak sklep Zveze narodov, dočim bo morala Italija svečano obljubiti, da bo po zadoščenju Grške takoj izpraznila Krf. Zato pa Italija vedno rožlja z orožjem in grozi Jugoslaviji, ker ve, da ji veliki člani »Zveze narodov« ne store ničesar hudega. Majhne se tlačijo povsod.

*

Razno.

Spanje v živem svetu. Znano je, da je spanje potreba našega telesa. Ako bi se človeku z umetnimi sredstvi vzelo spanje, v tednu dni bi moral umreti. Župan irskega mesta York je živel kakor znano, brez hrane nekoliko tednov. Če bi si mogel vzeti spanje, bi se njegovo trpljenje končalo v enem tednu. Na Kitajskem kaznujejo težke zločince s tem, da jim ne puste spati. To je baje najstrašnejša smrt.

Tudi v živalskem svetu je spanje splošen pojav, kar pač dokazuje, da je splošno potrebno. — Večinoma gredo živali k počitku, ko se nagne dan h koncu. Izjema so le živali, katere gredo ponoči na lov. Tudi za človeka velja pravilo, da je spanje najboljši in najkrepilnejši do polnoči. Zlasti za otroke je treba urediti spanje tako, da čim več ur odpade na dobo pred polnočjo. Čim pade na zemljo mrak, gre tudi narava k počitku. Do polnoči je tudi v naravi popoln mir. Zato je tudi spanje v tem času najizdatnejše. Ljudje na deželi to dobro vedo in se večinoma tudi po tem ravnaajo: zgodaj gredo spat, zgodaj vstajajo.

Naj pri tej priliki omenimo, kako spe ribe. One iz globine in iz krajev močnejšega vodnega toka poiščejo plitvine ob obali. Lahko jih vidimo cele jate, kako naslonjene ob kamenje in skale, spe, kakor bi bile mrtve. Zato je tudi nočni lov na ribe uspešnejši tako v rekah in potokih, kakor na morski obali. Treba je samo vedeti za ležišča, kjer ribe ponoči počivajo.

Da-li in kako spe rastline? Znani so slučaji, iz katerih je razvidno, da se tudi rastline na gotov način podajajo k počitku. Cela vrsta rastlin zatvori po solnčnem zatonu svoj cvet, ki nam nanovo pokaže svojo lepoto, ko zopet zasije božje solnce. So pa tudi rastline, kojih cvetne čašice se odpro samo ponoči; šele kadar leže na zemljo mrak, ali pozno v noči, se prične delilni proces, ko je že pomahal proces prehrane ni asimilacije. To sicer ni popoln zastoj v življenjskih funkcijah; a tudi pri človeku se v spanju ne pojavi popoln zastoj, marveč samo v gotovi meri, dočim se v drugih smereh pojavi še zmanjšanje življenjskih funkcij.

Zimsko spanje dreves v naših krajih pa se mora smatrati kot pojav, popolnoma enak zimskemu spanju nekaterih toplokrvnih živali (medveda, jazbeca in drugih) in cele vrste hladnokrvnih živali (žabe itd.). Trditi smemo celo, da je pojav zimskega spanja v rastlinstvu mnogo bolj razširjen, kakor v živalstvu. A kar je najvažnejše: z eksperimentalnim proučevanjem se je dognalo, da naše

drevje ne pada v zimsko spanje vsled mraza, ki nastopa v zimski dobi. Ako se naša drevesa presede v tople kraje večnega poletja, zapadejo tudi tam, kakor pri nas, zimskemu spanju. Listje jim odpada in nastopa zastoj v vseh življenjskih funkcijah.

Iz navedenih dejstev smemo pač sklepati, da ima po dobi živahnega življenjskega delovanja naše drevje potrebo odpočitka ali zimskega spanja. Seme, ki ni nič drugega kakor rastlina v prvem razvoju, vedno nekoliko časa počiva, dokler ne pride doba ko vzklije in se razvije v manjšo ali večjo rastlino.

In tako lahko rečemo, da je spanje splošen pojav v živi prirodi, da je življenjska potreba vseh predstavnikov žive prirode, ki se le na zunaj izraža v raznih oblikah.

Riž. Poleg pšenice je riž najrazširjenjša ljudska hrana. Dve petini človeštva živita od riža. Kjer goje riž najbolj intenzivno, tam je tudi gostota prebivalstva največja. Domovina riža je najbrž v močvirjih Indokine in Kine, kjer ga nahajamo tudi divjega. Botanik razlikuje 200—300 vrst riža, za hrano se pa uporablja le vrsta Oryza sativa. Ta rastlina zahteva vlažna tla in visoko temperaturo. Če so tla prevlažna, kakor n. pr. v okolici Amazonke, tedaj se razvija steblo bolj močno in to na škodo plodu; zato je riž iz teh krajev slabše vrste. Povprečno svetovno produkcijo riža cenijo na 80 milijonov ton, od tega se prideluje v Aziji 79 milijonov ton, ostalo pa v Ameriki in Evropi. Riž se omenja v kitajski zgodovini že okoli l. 2800 pred Kr. V Evropi so se seznanili z njim najprej Grki in sicer za časa vojsk Aleksandra Velikega v Aziji. V Italiji so ga začeli gojiti l. 1468.

V Evropi gojijo riž na Španskem okoli Valencije in Granade, v Italiji pa v porečju Pada pri Paviji in Novari. V Jugoslaviji ga goje v Banatu, pri Radovištu in v dolnjem porečju Vardarja nad Solunom. V Bolgariji je riž razširjen v dolini Marice. — V Aziji ga najdemo po vseh južnih pokrajinah. Bengalija in Assam proizvajata 50 odstotkov celokupne indijske produkcije riža. V Indokini ga goje največ v Siamu. Najvažnejše izvozne luke za riž v Aziji so Rangoon, Bassein, Akyab, Moulmein, Bangkok, Saigon, Calcutta in Madras. Azija producira torej največ riža, zato ga pa tudi sama največ porabi. Zato ga morajo Japan, Britska Indija, Neozemska Indija, Filipini in Kitajska celo uvažati.

Najboljše vrste riža uspevajo v Birmi, Bengaliji in na Javi. V Evropo uvažajo riž olupljen in neolupljen. Ssednjega čistijo v posebnih tovarnah. Nam najbližja je bila pred vojno čistilnica riža na Reki.

V Aziji vidimo, da dežele, ki producirajo največ riža, ne morejo kriti domače potrebe (Indija, Kina); to pa zato, ker je riž tam nacionalna hrana. Kuhajo ga tam takšnega, kakršen je, ali pa napravljajo iz njega moko ali tudi pijačo. Edinole Siam ga producira toliko, da ga lahko tudi izvažajo preko Bangkoka. Zato je siamska valuta najmočnejša na svetu.

V Afriki goje nekaj riža ob Nilu, v Algeriji, Maroku in ob Nigru. V severni Ameriki ga najdemo ob Misisipiju; v srednji Ameriki na Kubi; v južni Ameriki v Kolumbiji, Ekvadoru, Argentini, Braziliji, Paragvaju, Urugvaju in v državi Peru.

Usoda carskih dvorcev. Angleške bioskopne družbe so rešile vprašanje o usodi dvorcev, ki so jih njihovi monarhi beže zapustili. Divni Schönbrunn pri Dunaju, bivša rezidenca ponosnih in prevzetnih Habsburžanov, je sprejel v zadnjem času v svoje prostore ameriško bioskopno družbo »Vampir«, ki je prišla na Dunaj. Herbert Vilks, ki se je proslavil z opero Ču-Cin-Koe v Londonu, pripravlja s pomočjo slavne angleške igralki Beti Blajt neko strahovito špansko dramo v Schönbrunn.

Avstrijska vlada je storila vse za sistematično eksploatacijo tega osirotelega carskega dvora. Silne električne luči s projektorji in vsi možni tehnični aparati bioskopske elektrotehnike olajšujejo izvajanje slik v dvorcu. Ogromni aranžman in slepeč sijaj električnih luči delajo nenavaden utis.

Druga carska rezidenca je gradič Rajhensberg v bližini Berlina, kjer je nekdanj preživljal svojo mladost Friderik Veliki. Tudi ta je predmet ameriškega zanimanja. V prastarem zidovju veličastnega gradu se je vsidrala ameriška filmsko-bioskopna firma »Vrata v svetu«, polna bakhantskih scen in erotike. Gigantski reflektorji, ki jih imajo specialni ameriški kinematografi, nudijo možnost, da se za bioskopske filme lahko pripravijo in isticenirajo nenavadno fantastične scene v polnočni temi. Tako sta dvorca dveh do včeraj velikih monarhov postala — središče filmske industrije.

Pulsiranje srca pri rastlinah. Glasoviti indijski učenjak sir Jagadis Clandra Bore objavlja senzacijske uspehe pri preiskovanju življenjskega delovanja rastline. Pred vsem se mu je posrečilo, da je s pomočjo izredno kompliciranih priprav ustanovil, da se rastlinski sok v rastlini dviga z velikim številom staničnih sesalk. Perioda enega edinega pulsiranja znaša približno 14 sekund. Pri gotovi fiziološki spremembi so lahko udarci rastline mnogo hitreji ali pa počasnejši in tudi lahko prenehajo. Zunanje stanice so nedelavne, dočim skorja, ki ovija les, obavlja glavno delo. Lesene stanice so samo rezervoari vode. Rastlina ima torej sestav pulziranja in bitja srca, ki je zelo podobno živalskemu organizmu. Bitje rastlini pospešuje ali znižuje vročina ali zima. Rastlina ima bogato razviti živčni sestav. — Obtok rastlinskega soka je podoben obtoku krvi.

Naj pride na sestanek... Pretekli mesec je švedski kralj Gustav med svojo dnevno korespondenco našel pismo sledeče vsebine: »Ljubljeni — v pondeljek ob 6. uri zvečer Te čakam na trgu Obin. Čakala bom do 7. glej, da ne prideš prepozno. Tvoja Ester«. Kralja je to nenadno povabilo na rendezvous osupnilo. Ko pa je kasneje razmotrival kuverto, je na svojo največjo zadovoljnost opazil, da je bil naslov pravega adresata s poštnim žigom zamazan: »Stibenson, štev. matrikole 287, mornar na šolski ladji Njeg. Vel. Gustava V.« Od celega naslova se je jasno čitalo samo ime ladje in pošta je oddala pismo v dvorno pisarno. Po kraljevi zapovedbi je Stibenson dobil še tekom iste ure dopust, da mala Ester ni predolgo čakala nanj.

Naravni zakladi v Črni gori. V Črni gori so zasledili velike sklade bakrene rude in bogat naftin vrelc.

ZA TISKOVNI SKLAD SO DAROVALI:

Lečnik Ciril, Dol. Toplice	Din 5.—
Pelec Ignac, Ljubljana	Din 2.—
Preša Franc, Inv. dom, Ljubljana	Din 5.—
Pohleven Jurij, Vič	Din 1.50
Kreže Franc, Čemšenik, Medija-Izlake	Din 10.—
Arko Josip, Ljubljana	Din 2.50
Pevec Roza, Šmartno pri Litiji	Din 2.—
Srebernjak Franc, Železniki	Din 1.—
Justin Franc, Grabče-Gorje	Din 3.—
Poznič Valentin, Gornji grad	Din 5.—
Sterle Ivo, bančni uradnik, Ljubljana	Din 1.—
Plehan Mirko, bančni uradnik, Ljubljana	Din 11.—
Kele Vid, Unec pri Rakeku	Din 4.50
Novak Jernej, Ljubljana	Din 1.—
Podružnica v Celju	Din 82.—
g. profesor Mravljak, Celje	Din 10.—
g. Cukala, trafikant, Celje	Din 20.—

Skupaj Din 166.50

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne Makso Hrovatin, Ljubljana.